TÜRKİYE'DE SU MÜHENDİSLİĞİNİN ÖNCÜSÜ, TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN 2. BAYINDIRLIK BAKANI

SÜLEYMAN SIRRI

Selanik 1874 - Ankara 15.12.1925

Galip Büyükyıldırım
İnşaat Yük. Müh.

Ankara Sıhhiye'de SSK Genel Müdürlüğü köşesinden Mithatpaşa Caddesi'ne açılan sokak Süleyman Sırrı adını taşır. Sokağa bu ad 1925 yılında, 51 yaşında, görevi başında ölen, Türkiye Cumhuriyeti'nin ikinci Bayındırlık Bakanı Süleyman Sırrı Bey anısına verilmiş olmalıdır.

Cumhuriyet öncesinde de önemli hizmetler yapmış bu değerli mühendis ve öğretmeni günümüzde tanıyanların sayısı ne yazık ki çok azdır. Oysa, Osmanlı döneminde yetişmiş sayılı teknik adamlardan biri olarak daha başlangıçta Cumhuriyet'e bağlanıp, 1924-1925 yıllarındaki kısa bakanlık döneminde başarılı işler yapmış olması Süleyman Sırrı'yı (Bkz. Fotoğraf Ek 1) unutulmaz kılmaya yeterlidir.

Bu yazı, Mühendis Süleyman Sırrı hakkında derleyebildiğimiz bilgileri kısaca meslektaşlarımızla paylaşarak onu saygıyla anmak ve ulusal değerlerimizden birini yeniden toplum bilincine çıkartmak amacıyla hazırlanmıştır.

NEDEN ÖNCÜ

Süleyman Sırrı'yı "Türkiye'de su mühendisliğinin öncüsü" nitelememizin gerekçeleri de aşağıda sıralanmıştır.

1- İstanbul'da Kondüktör Mektebi (Yıldız TÜ) ve Mühendis Mektebi (İTÜ)'de su dersleri öğretmenliği yapmıştır.

2- Su konusundaki kitap ve raporları günümüz İTÜ kütüphanesindeki en eski ve değerli yerli yapıtlar arasında yer almaktadır.

3- Bağdat'daki Hindiye Seddi (1906-1908) ve Konya Sulaması (1907-1913) projelerinin gerçekleştirilmesinde önemli görevler yapmıştır.

4- Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan sonraki su işleri uygulamalarının gelişiminde öncü ve yol gösterici olan 22 Temmuz 1925 tarihli "Su İdarelerinin Taksimat, Teşkilat ve Vezaifi (Görevleri) Hakkında Talimatname" ve 28.4.1926 tarihli "Sular Hakkında Kanun"u hazırlayıp uygulamaya koydurmuştur.

SÜLEYMAN SIRRI'NIN YAŞAMINDAN BAŞLIKLAR

1874 (1290) Selanik doğumlu.

Babası: Müderris Yusuf Efendi.

Annesi Zühre Hanım ile Atatürk'ün annesi Zübeyde Hanım kardeş torunlarıdır (Kaynak 1).

Selanik İptidai ve Rüştiye mekteplerinde okudu.

1889-1896: İstanbul'da Hendese-i Mülkiye-i Şahane'yi (Mühendis Mektebi İTÜ) bitirdi.

10 Nisan 1897: Suriye Vilayeti Bayındırlık İşleri Başmühendis yardımcısı (Umur-u Nafıa Sermühendis Muavini) olarak atandı.

Su Dünyası, sayı: 69, Nisan 2009

İZÜ - İSMAİL KARA TÜRKİYE'DE DİNİ HAYAT ARŞİVİ

İLCİ
İNŞAAT
SANAYİ ve TİCARET A.Ş.
İLCİ CONSTRUCTION INDUSTRY TRADE CO.INC.

MAVİ TÜNEL

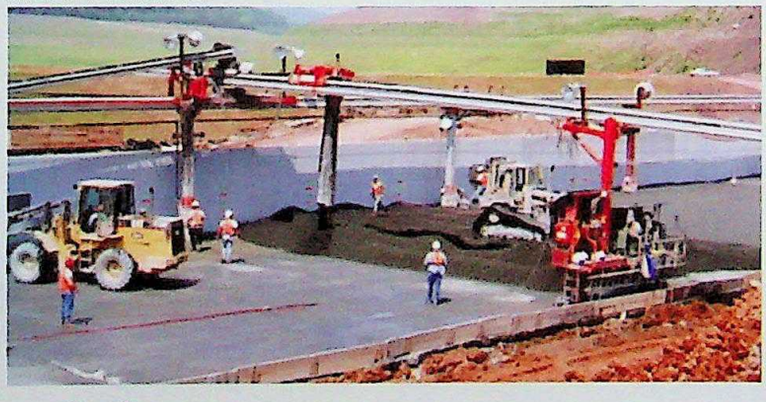
KIZDERBENT BARAJI

BAĞBAŞI BARAJI

SİLOPİ BARAJI

BAĞBAŞI BARAJI

23.yıl

İLCİ GRUP

TÜRKAK IAF Kalitest OHSAS 18001 Kalitest ISO 14001 Kalitest İNTES

Birlik Mahallesi 2.Cadde 406. Sokak G.O.P./ ANKARA
Tel: 0.312 495 06 06 Faks: 0.312 495 06 34
www.ilci.com.tr - ilci@ilci.com.tr

İZÜ – İSMAİL KARA TÜRKİYE'DE DİNİ HAYAT ARŞİVİ

4 Nisan 1900 (1316): Selanik Vilayeti Bayındırlık İşleri Başmühendis yardımcısı.
14 Nisan 1901: Yanya Vilayeti Bayındırlık İşleri Başmühendisi (Hükümet konağı inşaatında çalışmak üzere 1000 kuruş maaşla).
8 Şubat 1902: Kosova Vilayeti Bayındırlık İşleri Başmühendisi (1250 kuruş maaşla). Bu arada Yanya'daki mühendislik görevini de sürdürdü.
8 Nisan 1906 – 23 Ekim 1907: 4000 kuruş maaşla Bağdat Vilayeti, Hindiye Seddi İcra-Yı Keşfiyyat Ve Ameliyat-I Sermühendislik Refakati.
21 Haziran 1908: 2000 kuruş maaşla Kudüs-i Şerif (Kudüs) Sancağı Sermühendisliği.
2 Eylül 1908: 2500 kuruş maaşla Hüdavendigar Vilayeti (Bursa) Sermühendisliği'ne nakil.
27 Mart 1910: 3500 kuruş maaşla turuk-u maabir (yollar ve geçitler) idaresi müdür muavinliğine nakil.
1912: İstanbul Nafia Müdüriyeti'ne tayin.
24.12.1912: Bayındırlık Genel Müdürü ve heyet başkanı olarak Konya Ovası Sulaması kabulünü yaptı (Kaynak 2).
6 Kasım 1913: Konya Ovası Sulaması işletme antlaşmasına hükümet adına imza attı.
24 Eylül 1921: Nafıa Müdür-ü Umumisi Süleyman Sırrı ve muavini Asaf Beyler vazifelerinde gösterdikleri ihmal ve lakaydiden (ilgisizlik) dolayı muamelat-ı idare müzebzeb (karmakarışık) bir hale geldiğinden hizmetlerinden affedildiler (İrade-i Seniye).
1921-1923: Mühendis Mektebi su dersleri öğretmeni.
1923: TBMM II. Dönem İstanbul Milletvekili. Fransızca bilir. Evli 5 çocuklu.
26/11/1923: Konya ovasındaki sulama sahasının bakımsızlığına dair önerge verdi.
19.1.1924-15.12.1925: Muhtar Bey'in istifası ile Bayındırlık Bakanlığı'na atandı. Kısa bir aralık dışında 1, 2, ve 3. İnönü Hükümetlerinde Bayındırlık Bakanı olarak görev Yaptı.
Bakanlığı döneminde Kütahya-Tavşanlı, Ankara-Musaköy, Samsun-Sıvas hatlarının yapımına başlanmıştır. "Yurdumuzu demir ağlarla örmek" deyimi ona aittir. Sulama işlerinde yabancı uzmanların yanlış düşüncelerini irdelemiş ve ekonomik çözümler önermiştir (Kaynak 1).
22 Temmuz 1925: Su İdarelerinin Taksimat, Teşkilat ve Vezaifi Hakkında Talimatname'nin yayınlanması.
26.10.1925: Bayındırlık Bakanı olarak "Sular Hakkında Kanun" önergesini imzaladı. 28.4.1926'da yasalaştı.
Bayındırlık Bakanlığı görevi sürecinde TCDD Genel Müdürü Behiç Erkin ile, Atatürk'e de yansıyan anlaşmazlıkları oldu. 15 Haziran 1925 akşamı Gazi M. Kemal her ikisini de akşam yemeğine çağırarak Süleyman Sırrı Bey'e uyarılarda bulundu (Kaynak 3).
25 Kasım 1925: Süleyman Sırı Bey hasta idi. Behiç Bey kendisini evinde ziyaret etti.
15 Aralık 1925: Süleyman Sırrı Bey yaşama veda etti.
...
16.12.1925: Nafia Vekili Süleyman Sırrı Bey'in ölümünden sonra taziyelerini bildiren Bulgar, İsveç ve Amerikan temsilcilerine teşekkür edildi.
26.1.1927: Sabık Nafia Vekili Süleyman Sırrı Bey'in veresesine ait emlakin Mısır Sefareti için istimlak edilmesi kararı alındı.

SÜLEYMAN SIRRI'NIN YAPITLARI

Su İdarelerinin Taksimat, Teşkilat Ve Vezaifi Hakkında Talimatname.
12 sayfalık bu kararname ile (Bkz. Ek 2, Kaynak 4):
- Su idarelerinin Türkiye'deki su havzalarına bağlı olarak on iki adet su işleri dairesinde örgütlenmesi öngörülmüş ve görevler tanımlanmıştır.
- Dairelerin, teknik yöneticilerin görev, yetki ve sorumluluk alanları belirlenmiştir.
- Su idarelerinin kuruluş amacı şöyle tanımlanmıştır: Memlekette akar ve durağan sular ile bunların havzaları hakkında tetkikat yaptırılarak suların ahval-i umumiyesi hakkında malumat elde etmek ve bu suretle müsait olan yerlerde araziyi sulamak ve sulardan kudret-i elektrikiyye istihsal ve sanayie tatbik etmek, iktisadi menafia (ekonomik yararlar) temin ederek şehir ve kasabaların tenevvürü (aydınlatılması) suretiyle kasabaları imar etmek ve muharrik kuvvetlerden istifade ederek sanayiin itilasına (yükselmesine) yardım etmek ve akarsularla ziraatte sulama usulünün tatbiki ile ana toprağımıza bereket, köylümüze refah ve saadet ve bazı tahripkar, serseri suların tevlid ettiği öldürücü ve zehirnak bataklıkları kurutarak millete yeniden nur ve hayat vermekten ibarettir.
- Fenni vazifeler ve bunların nasıl yapılacağı çok ayrıntılı olarak açıklanmıştır.
Ancak bir ders ya da teknik uygulama kitabında bulunabilecek ayrıntıların Süleyman Sırrı Bey'in mesleki birikimlerinden derlendiği ve Talimatname'nin onun kaleminden açıkça bellidir.

İZÜ - İSMAİL KARA TÜRKİYE'DE DİNİ HAYAT ARŞİVİ

Mühendis Süleyman Sırrı'nın Mesleki Yayınları.

ÖZGÜN ADI	GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ
İlm-i Cebir Tatbikatından Islah, Silsile, Münakaşalı Mesail ve Hileli Muadelat Kasbar Matbaası, Dersaadet-1324	Cebir Uygulamalarından Düzenleme, Diziler, Tartışmalı Problemler ve Hileli Denklemler İstanbul-1908
İnşaat-ı Miyahiye Müellifi: Süleyman Sırrı Umur-u Nafıa Müdir-i Umumisi Matbuat-ı Hayriye ve Şürekası - 1329	Su Yapıları Yazan: Süleyman Sırrı Bayındırlık İşleri Genel Müdürü Hayriye Basımevi ve Ortakları-1913
Suculuktan Teybis Ve İrva Nafıa Müdür-i Umumisi Süleyman Sırrı -1335 İstanbul – Matbaa-i Osmaniye - 1335	Suculuktan Kurutma ve Sulama Bayındırlık Genel Müdürü S.Sırrı 1919
Gediz Çayı İle Ovasının Sulanması Hakkında Rapor Ankara - Yenigün Matbaası* -1340	1924
Menderes Çayı Hakkında Rapor Ankara - Yenigün Matbaası* -1340	1924
Susığırlı Ameliyatı Hakkında Malumat-ı Umumiye İle İşbu Ameliyat Neticesinde İstihsal Olunacak Menafi-i İktisadiye Ankara- Yenigün Matbaası* -1340	Susurluk İşleri Hakkında Genel Bilgi İle Bu İşler Sonucunda Elde Edilecek İktisadi Yararlar - 1924
Suculuktan Islah-ı Enhar (Bkz.Ek 3). Nafıa Vekili ve Müh. Mekt. Muallimlerinden S.Sırrı -1341	Suculuktan Nehirlerin Düzenlenmesi Bayındırlık Bakanı S. Sırrı -1925

TEŞEKKÜR

Osmanlı arşivlerinden Süleyman Sırrı ile ilgili değerli belgeler bulup; kitap başlıklarını, kimi sayfalarını okuyup çeviren değerli arkadaşım Yük. Müh. Mimar Yasemen Apanay'a.

Bu yazı için beni özendirip destekleyen, bilgilerini paylaşan, kaynak gösteren; 3. kuşak İTÜ'lü, zemin bilimcisi, Boğaziçi Üniversitesi E. Rektörü sayın Prof. Dr. Ergün Toğrol'a. İçten teşekkürlerimi sunarım.

KAYNAKÇA

1- Yüksek Mühendis Okulu. Çağatay Uluçay, Enver Kartekin. 1958.

2- Tarihi Su Yapıları Konya, Karaman,... Mehmet Bildirici. DSİ. Ankara-1994

3- Cepheye giden Yol. Emir Kıvırcık, GOA Basım, 2008

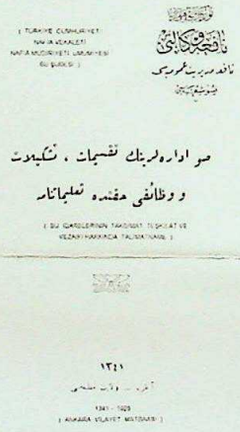
4- DSİ Bülteni Sayı 418, Haziran 1996. Enver Demirbilek.

İZÜ - İSMAİL KARA TÜRKİYE'DE DİNİ HAYAT ARŞİVİ

EK 1.
SÜLEYMAN SIRRI FOTOĞRAFLARI VE MENDERES ÇAYI RAPOR KAPAĞI. 1921

Türkiye Cumhuriyeti
Basın ve Millet
Kalem Mahsus Müdüriyeti
Aded 2245

KARARNAME SURETİ

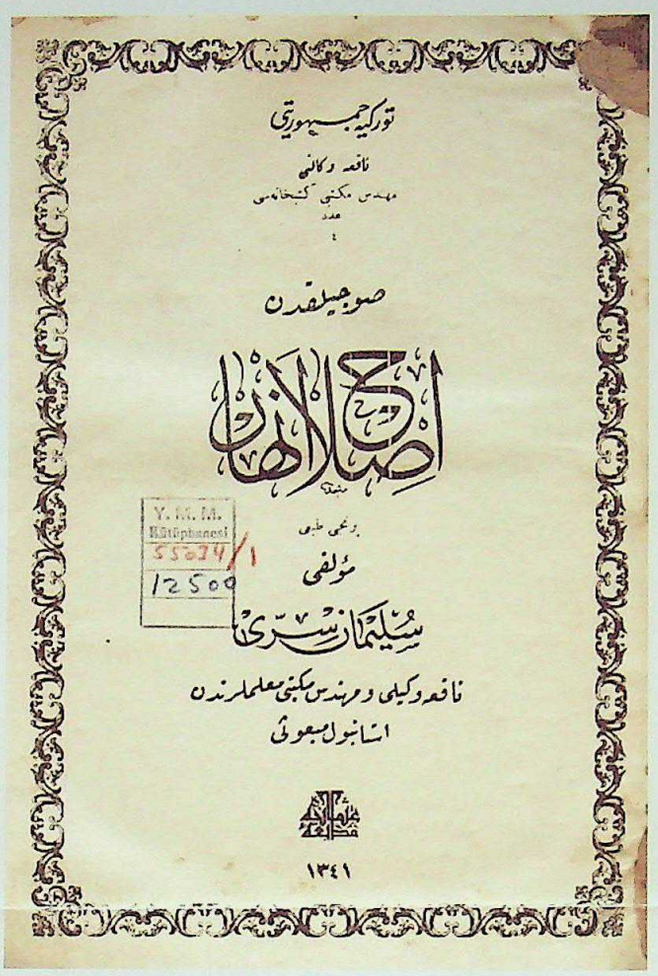
Su idarelerinin taksimat, teşkilat ve vezaifi hakkında tanzim ve tevdi olunan, merbut talimatnamenin mevki-i mer'iyyete vazıı Nafia Vekaleti celilesinin 18/19 Temmuz sene 341 tarih ve 527/4190 numaralı tezkeresi üzerine icra vekilleri heyetinin 22 Temmuz sene 341 tarihli içtimaında tasvib ve kabul edilmiştir.

Türkiye Reisicumhuru
Gazi Mustafa Kemal

Başvekil İsmet	Adliye Vekili Mahmud Esat	Müdafa-i Milliye Vekili Receb
Dahiliye Vekili İhsan	Hariciye Vekili Dr. Tevfik Rüştü	Maliye Vekaleti Vekili Ali Cenani
Maarif Vekili Hamdullah Suphi	Nafıa Vekili Süleyman Sırrı	Bahriye Vekili İhsan
Sıhhat ve Muavenet-i İçtimaiye Vekili Süleyman Sırrı	Ziraat Vekili Mehmet sabri	Ticaret Vekili Ali Cenani

EK 2.
BAKANLAR KURULUNCA 22.7.1925 GÜNÜ ONAYLANAN SULAR TALİMATNAMESİ KAPAĞI VE ÇEVİRİSİ.
Nafıa Vekili Süleyman Sırrı Bey'in, Sıhhat ve Muavenet-i İçtimaiye Vekili olarak da adı görülüyor.

İZÜ - İSMAİL KARA TÜRKİYE'DE DİNİ HAYAT ARŞİVİ

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

NAFIA VEKALETİ

Mühendis Mektebi Kitaphanesi
Aded
1

SUCULUKTAN

ISLAH-I ENHAR
(Nehirlerin Düzenlenmesi)

Birinci tab'ı

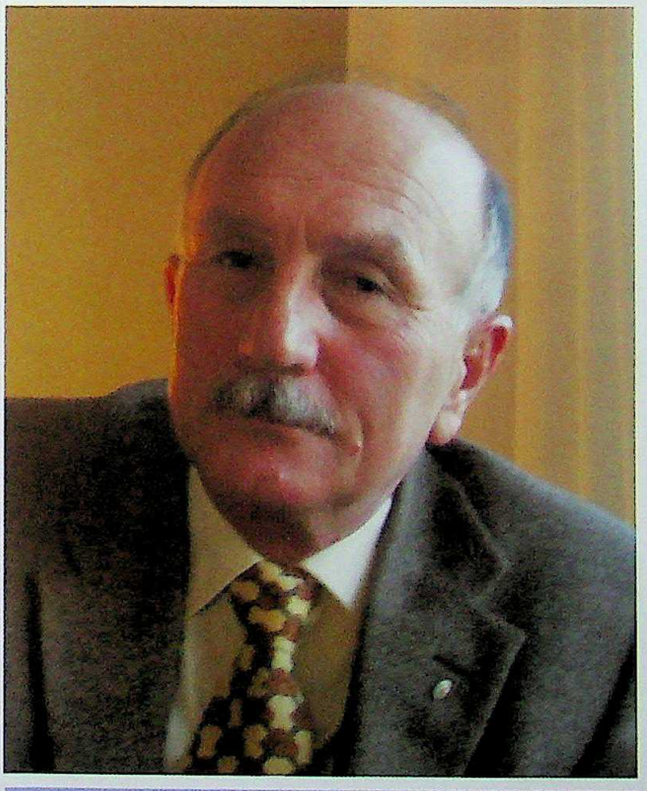
Müellifi

Süleyman Sırrı

Nafıa Vekili ve Mühendis Mektebi
Muallimlerinden
İstanbul Mebusu
1341 (1925)

EK 3. SÜLEYMAN SIRRI'NIN İSLAH-I ENHAR KİTABI KAPAĞI

Galip Büyükyıldırım
İnşaat Yük. Müh.
Antalya-1950 doğumlu.
1967'de Antalya Lisesi'ni; 1973'de İTÜ İnşaat Fakültesi'ni bitirdi.
1973-1980: İstanbul'da Bayındırlık Bakanlığı Yapı İşleri 1.Bölge Müdürlüğü'nde statik proje mühendisi ve statik proje şefi olarak çalıştı.
1973-1980: Asıl görevinin yanısıra İstanbul'da Işık ve Kadıköy Mühendislik Yüksek Okullarında betonarme ve çelik derslerinde proje asistanı olarak görev aldı.
1980-1986: ERDEMİR'de (Ereğli Demir Çelik Fabrikaları) statik, betonarme, çelik yapı proje mühendisi olarak çalıştı.
1982-1985: Kdz. Ereğli Meslek Yüksek Okulu'nda yapı statiği ve mukavemet dersleri öğretim görevlisi.
1986-1993: Antalya'da DSİ XIII. Bölge Müdürlüğü'nde başmühendis.
1993-2006: DSİ XIII. Bölge Müdürlüğü Proje Şube Müdürü.
Mart 2006: Emekli olarak DSİ'den ayrılış.
Mayıs 2007'den bu yana ADO Enerji HES projeleri birim yöneticisi olarak çalışıyor.
Yayınlar: 1 kitap (Antalya Bölgesi Tarihi Su Yapıları DSİ 1994), çok sayıda teknik bildiri ve makale, yayına hazır 1 kitap (Erken Cumhuriyet Dönemi Antalya Su İşleri).
Aile durumu: Eşi mimar; kızı sinema yönetmeni, oğlu klasik piyanist olmak üzere iki sanatçının babası.

Galip Büyükyıldırım

İZÜ - İSMAİL KARA TÜRKİYE'DE DİNİ HAYAT ARŞİVİ